EBERHARD KARLS
UNIVERSITÄT
TÜBINGEN

Philosophische Fakultät

Slavisches Seminar

Prof. Dr. Tilman Berger
Slavische Sprachwissenschaft

Slavisches Seminar
Wilhelmstraße 50
72074 Tübingen
Telefon +49 7071 29-76733
Telefax +49 7071 29-5924
tberger@uni-tuebingen.de
www.slavistik.uni-tuebingen.de

Universität Tübingen · Wilhelmstraße 50 · 72074 Tübingen

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
nám. Jana Palacha 2

CZ–11638 Praha

V Tubinkách, 3. srpna 2016

Posudek na disertační práci „Neurčité tvary slovesné jako sekundární predikáty v ruštině, češtině a němčině. Typologický pohled“, předloženou paní Mgr. Janou Kockovou

Předložená disertační práce se zabývá velmi náročnou tématikou, totiž srovnáním užívání neurčitých slovesných tvarů ve třech jazycích (ruštině, češtině a němčině). V názvu se také říká, že jde o užívání těchto tvarů jako sekundárních predikátů, na což se autorka skutečně soustřeďuje, nadto však podává také informace o jiných funkcích těchto tvarů. Dále se autorka v názvu práce hlásí k typologickému pohledu, konkrétně ve stopách Vladimíra Skaličky.

Práce začíná poměrně krátkým úvodem, kde autorka hlavně popisuje zvolenou metodu. Představuje svou typologickou koncepci a korpusovou analýzu, kterou chce provádět. Popisuje problémy, se kterými se setkala, zvlášť malý rozsah ruské a německé části paralelních korpusů, a problémy s různými tagsety. Fakticky tu už také zdůvodňuje, proč nemůže pracovat se statistickými metodami (neříká to však tak jasně, jako na začátku závěru na s. 153).

V dalších kapitolách autorka diskutuje celkem čtyři typy neurčitých tvarů, totiž příčestí, přechodníky, slovesná substantiva a infinitiv. Každá kapitola se začíná vymezením typu ve všech třech jazycích, rozebírají se problémy spojené s definicemi a typologické zařazení. Potom autorka popisuje a analyzuje ekvivalenty na začátku českých tvarů v ruštině a němčině, potom ruských tvarů v obou jiných jazycích a nakonec německých tvarů. Každou kapitolu ukončuje závěr.

Od začátku je jasné, že je velmi riskantní psát o čtyřech jevech, které byly popsány pro každý jazyk v domácí tradici už několikrát. Jsem přesvědčen, že by např. germanista našel celou řadu prací, ke kterým nebylo přihlíženo, ale myslím, že se autorce podařilo citovat aspoň ty nejdůležitější publikace. Jsou jenom dvě knihy, o nichž bych se chtěl zmínit, protože podle mého názoru by tu neměly chybět. Obě se týkají slovesných substantiv. Je to kniha „Nominalizations“ Marie Koptjevské-Tamm z roku 1993, a kniha „Parameters of Slavic Aspect“ Stephena Dickeyho z roku 2000, která obsahuje srovnávací kapitolu o vidu slovesných substantiv ve všech slovanských jazycích.

Je pochopitelné, že autorka vždycky vychází z domácí tradice jednotlivého jazyka. Popisuje a komentuje, kde se tradice rozcházejí, a dělá to v přehledné a dobře informované formě. Přesto myslím, že by někdy měla říct jasněji, že lingvistické pojmy nejsou dány „přírodou“, ale byly vymyšleny lidmi, a že alternativní popis by aspoň byl myslitelný. Já osobně už mnoho let odmítám termín „slovesná adjektiva“, protože více zamlžuje než vysvětluje. A vidím ekvivalent k slovanským dějovým substantivům spíše v německých substantivech na *-ung* než v substantivizovaném infinitivu. Ale na-

štěstí autorka ve své analýze přihlíží ke všem typům ekvivalentů, proto podobné úvahy zase nejsou tak důležité, protože na výsledku analýzy nic nemění.

Jednotlivé analýzy se mi velmi líbily, jsou provedeny velmi podrobně a přehledně. Jediné, co mi trochu vadilo, je formát číslování dokladů. Jsem zvyklý na to, že se všechny doklady číslují od začátku práce do konce, to, že v této práci číslování začíná znovu v každé podkapitole, je spíše matoucí. Dále jsem neporozuměl tomu, proč shrnující tabulky mají v jednotlivých kapitolách odlišnou podobu. V kapitole o příčestích je uvedena tabulka, která spíše systémově srovnává ekvivalenty, bez frekvencí (s. 58n.), v kapitole o přechodnících jsou dány frekvence a více ekvivalentů (s. 94). V kapitole o slovesných substantivech je obsažena tabulka, ve které jsou hlavně údaje o češtině a němčině (s. 122). Nejvypracovanější je tabulka o infinitivech (s. 151).

Při četbě dokladů z paralelních korpusů jsem si často myslel, že překlad v korpusech není jediný možný, a občas doslovný překlad není vyloučen, i když ho překladatel neužíval. Je mi jasné, že zvolená metoda nedovoluje vývody o takových možnostech, a bylo by zapotřebí zeptat se velkého množství rodilých mluvčích, aby se dosáhly spolehlivé výsledky. Ale snad by autorka častěji měla zmínit, že popisuje spíše tendence než zákonitosti.

Typologické úvahy v hlavních kapitolách jsou poměrně krátké a podle mého názoru málo spojeny s jinými částmi kapitol (to se však mění v závěru práce). To, že se o přechodnících z hlediska typologie jedná dvakrát (v podkapitolách 3.1 a 3.4), je určitě nedopatření.

Závěrečná kapitola shrnuje výsledky práce ve velmi jasné a zároveň stručné formě. Autorka tu velmi jasně mluví o tendencích, podařilo se jí charakterizovat tyto tendence slovy (a nikoliv čísly). A typologické úvahy se v této kapitole mnohem lépe pojí s analýzou. Také se mi zdá, že se na tomto místě cituje další literatura (což se podle mého názoru nemá dělat v závěrech), ale zřejmě tu jde o typologickou literaturu, která se autorce hodila právě zde, a nikoli předtím.

Svůj posudek shrnuji následovně: Jedná se o velmi zajímavou a důležitou kontrastivní práci, která ukazuje, jak může vypadat typologie v praxi, a to u jevů, které existují ve všech srovnaných jazycích v poměrně podobné formě. Autorka tak pokračuje v „mikrotypologii“, navržené Vladimírem Skaličkou, a pomáhá k zevrubnějšímu pochopení fenoménů sekundární predikace. Předložená práce ve vynikající míře plní všechna kritéria, požadovaná pro disertační práci na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy (a jinde), a tak ji *bez výhrad* doporučuji Filozofické fakultě její přijetí.

T. Berger

Prof. Dr. Tilman Berger